

Utpå ettermiddagen ble det "svart av folk" i Storgata. De hørte på nyhetssendinger fra London, sang og jublet.

Da freden brøt løs

Offisielt er 8. mai frigjøringsdagen. Men for mange startet feiringen og fredsrusen allerede 7. mai. Så også i Sandefjord.

TEKST: BJØRN HOELSETH

Arsaken til «tyvstarten» var at de tyske stridskreftene i Europa formelt kapitulerte mandag den 7. Rytterne om dette nådde snart befolkningen i de tyskokkuperte og nazikontrollerte landene som ennå ikke var frigjort (tyskerne i Danmark overga seg 4. mai).

Gjennom den NS-kontrollerte NRK-radioen kom nyheten om kapitulasjonen 7. mai om ettermiddagen, først på tysk, ved 17.30-tiden også på norsk. Deretter fulgte en kort appell fra landsforræderen Quisling om ro, orden og verdighet «i denne vanskelige situasjonen».

Gode nordmenn oppfattet imidlertid ikke situasjonen som vanskelig. Snart gikk alle de bortgjemte norske flaggene til topps, og de små 17. mai-flaggene ble hentet fram. Folk strømmet ut på gater og torv for å feire freden og friheten.

EN JUBEL UTEN LIKE

Det er bevart en bildeserie fra Storgata i Sandefjord sentrum fra ettermiddagen og de tidlige kveldstimene den 7. mai. For hvert bilde kan man se at Storgata blir mer og mer tettpakket. Folk samlet seg særlig under balkongen over avisen Vestfolds redaksjonslokaler. Her satte 17-åringene Odd Evensen og Kjell Røyeng opp en stor Huldra-radio. Den var innstilt på de norske sendingene fra BBC i London, og klokken 18.30 kunne folk som hadde samlet seg under balkongen og i gaten høre de norske nyhetene på

direkten. Da brøt jubelen løs også i Sandefjord! Radioen sto på «full guffe», og etter nyhetssendingen fra London fikk tilhørerne også ta del i talene og jubelen på Trafalgar Square.

ULOVLIGE RADIOAPPARATER

Radioen til Evensen og Røyeng var selvsagt «ulovlig» under krigen. I 1941 ble i prinsippet alle radioapparater inndratt slik at ikke folk skulle kunne høre på allierte radiosendinger, spesielt BBC, og på den måten få kjennskap til hva som virkelig skjedde i de frie nasjonene og i de okkuperte landene. Tyskerne og NS ønsket full kontroll over egen propaganda. Bare medlemmer av NS fikk beholde radioene sine. Men en del klarte å lure noen apparater unna, og de ble flittig brukt til å informere med. Odd Evensen og Kjell Røyeng skrev av radiosendingene fra London og skaffet på den måten nyheter til sin illegale avis «Norges Gjenreisning» som ble mangfoldiggjort og spredt lokalt. De to opererte ut fra loftet over Ungdomsforeningens hus (Kuffen – nå Røde Kors).

RØD- OG BLÅRUSSEN

Rødrussen og blårussen i Sandefjord forlot skolepulten og tok aktivt del i feiringen. Noen hentet fram et og annet instrument og spilte. Folk sang spontant «Ja, vi elsker» og andre nasjonalsanger. De danset i gatene, omfavnet hverandre og barna løp rundt med de norske flaggene mens de skrek seg hese. En ung mann red rundt i byen på en flaggsmykket hest! Noe annet som skjedde, var at

blendingsgardinene ble revet løs og kastet. De var påbudt under den pålagte mørkleggingen av byen. I Sandefjord og Sandar ble kirkene flombelyst.

Dagen etter, den 8. mai, ringte kirkeklokkene en hel time, fra klokken 15 til 16. Folk forlot arbeidsplassene sine og samlet seg i sentrum. Og plutselig var «gutta på skauen» der: Norske milorgjegere i vindjakke og med armbind som viste at de representerte den lovlige norske regjeringen i London, dukket opp som troll av eske, godt bevæpnet og under full militær ledelse og disiplin.

MUSIKKORPSENE

Utpå dagen 8. mai samlet byens musikkorps seg. Særlig Ungdomskorpset var aktiv. De spilte i gatene og på Torvet, og fikk snart en hale av marsjerende og jublende mennesker etter seg.

Det ble holdt taler og appeller. Hjemmefronten med Milorg i spissen satte ut vakter der de tyske soldatene fortsatt oppholdt seg i distriktet, og ved jernbanen, i veikryss og ved de store bedriftene. Man var fortsatt usikker på om tyskerne ville forsøke å sabotere, ødelegge, viktig produksjon eller kommunikasjoner. Høyesterettsadvokat Frithjof Bettum overtok som politimester både i Sandefjord og hele Vestfold fylke.

8. mai, som var en tirsdag, kom «Sandefjords Presse» - en fellesavis for Sandefjords Blad og Vestfold - ut usensurert og kunne bruke «krigstyper» på side 1: Fred i Europa.

Saker og ting som setter minnene i sving

Milorgjegere dukket opp som troll av eske 8. mai. Disse bevoktet jernbanen og bommene, veikryss, viktige fabrikker og produksjonsanlegg. I dagene som fulgte ble NS-medlemmer arrestert av hjemmefronten. 17. mai paraderte Milorg de i borgertoget.

Ungdomskorpset spilte og spilte i freds dagene. Her antakelig den 10. mai, da Grini-fangene kom hjem i buss. Sandefjordingene samlet seg på Torvet og hyldet de frigrivne. De var blitt holdt tilbake noen dager for helsesjekk og organisering av transport.

Ikke alle Grinifanger kom i busser. Noen kom med tog fra Oslo, og folk stilet sammen på perrongen for å møte dem. De som ikke fikk denne varme velkomsten, var imidlertid krigsseilerne. De kom hjem senere på sommeren eller faktisk året etter, en og en.

Bidrag til denne siden?

Levér det i avisresepsjonen mkr. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når og helst med en liten beskrivelse. Husk navn og adr. på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til lokalhistorie@sb.no

Sandefjord Lokalhistoriske senter info-gruppe består av redigerer Harald Fevang (bildet) og medarbeiderne Roar Tollnes, Kirsten Wang Henriksen, Otto Ågesen, Lisbeth Akerholt, Roger Davidsen, Steinar Hvitstein, Bendte Kvarenes, Dag Østby Pedersen, Tore Sandberg, Bjørn Hoelseth, Sven Erik Lund og Rolf Vidar Markmanrud. Kontaktperson: Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154 - sv-er-lu@online.no

SANDEFJORD
LOKALHISTORISKE SENTER

på Pukkestad gard

MINNER
FRA NÆR
FORTID